

Lénárd A. Sándor 1969

DEVECSERI GÁBOR: „Élet és Irodalom” 1969. dec. 20.

EGY NAP A LÁTHATATLAN HÁZBAN

Lénárd A. Sándor Braziliában élő, magyar író. Ez az, amit mindenki tud róla. A haza olvasótáborának már bemutatkozott könyveivel, legutóbb a méltán nagy és egyben bensőséges sikerű *Római történetek*-kel és ennek talán legszebb „pótdarabjával”, a folyóiratban megjelent Lucia-novellával.

A nagyvilágnak pedig a maga könyvei mellett egy felnőttekhez is szóló gyermekkönyv, a *Micimackó*, s egy gyermekteleglikű felnőtt-könyv, a *Jó reggelt, búbanat* latin fordításával. Ezt is tudja róla mindenki.

Azt is, hogy bölcselő. Ami annyit jelent, hogy írásaiban állandóan — s nem fárasztóan, hanem üdítően — bölcselkedik. Reflexiókat fűz a reflexiókhoz, és olvasóit is erre készíti. Egy-egy elmondott története után a hirtelen (de nem véletlen) támadt gondolatok lepke-raját küldi, másfelől pedig: alig van felvillanó gondolata, amihez ne fűzne néhány történetet. S az olvasó — kényszerűen, mert Lénárd A. Sándor mint minden bölcselő, egyben bölcselkedtető is — még néhányat.

Valóban, csak az tudja ezt a könyvet igazán olvasni, aki lassan. Aki minden mondata után hangtalanul elmondja a távollevő szerzőnek, cserébe a mondatért, a maga odafűződni kívánkozó történetét. Vagy történet-csoportját; minthogy mindeniben, aki a szerzőnek ha nem évtársa is, de kortársa, mindegyikhez odakívánczik egy-két a maga személyes sorsát. Ismét egy-két a hazája sorsát, majd az emberiséget példázó, megélt történet. Külön példázatok, amelyek végül is azért ötvöződnek eggyé, mert már jóval korábban sztérválazthatatlanok voltak, s mert mindjüket olyan szerző idézi fel az olvasó lelkében (ki-

nyomtatás nélküli, csak másodperceig élő, de mindig újra létező könyvtárakat teremtve ezáltal), aki tudja és ábrázolja egységüket.

Annak a kornak, amely egyként az egyes emberek hányódásának és az országok hánykolódásának, „a tőkés birodalmak forgolódásának” kora, tréfás és értelmes, kegyetlen és pontos, mindenképpen lélekjobbító történelemkönyve ez a mozgékony napló, ez a minden napok seregét egyetlen nap hálójába fogó vallomás. (*Egy nap a láthatatlan házban*, Magvető.) Amelyet költeményes-könyvnek is nevezhetnék, mert áruhás versekkel van telis-teli. Vagy jobb, ha azt mondom: vers-magvakkal. Milyen tömörített, kibontható, kisarjasztható költemény például az a mondat, mely a fáradt, szárnyszegett, völgybe aludni fekvő felhőkről szól, amelyeket „amíg fel nem kászálódnak, el nem szállnak, ködnek nézne az ember”!

Továbbá milyen csipős epigrammák feszegetik az olyan mondatok héját, amelyekben az órát árusító csempészeknek magyarázza, miért nem vásárol tőlük: „Úgy sincs értelme az időmérésnek, ha akármelyik kormányon levő tábornok elhatározhatja, hogy mátol fogva tizenegyor van dél!” Vagy amelyben mindünknek magyarázza az események fontossága felismerhetetlenségét: „A háború elején hadseregek és flották vonultak fel, de a történelmet az a négy-öt fizikus befolyásolta igazán, aki akkor képleteket írt a noteszébe, vagy írkalapra”. S milyen „Nézetek rám: Théba népe, itt a híres Oidipusz”-epilógusok szunnyadnak az efféle megálpításban: „A világtörténelem színpadán mozgó királyok, hercegek és statiszták a nagy változások után semmiben sem különböz-

nek a színpadok lesminkelt királyaitól, akik előadás után a kis-kocsmában eszik a sajtos kenyereket”.

Folytathatnám. De csaknem az egész könyvet kellene idéznem. Ehelyett inkább a „kinek, miről, mi jut az eszébe”-ügyre térek. Ez azóta foglalkoztat, amióta az *Élet és Irodalom* kritikusa, Faragó Vilmos — ugyanakkor, amikor az elismerő tisztelet zászlaját hajtotta meg Rónay előtt — nehezményezte, hogy Rónay Györgynek valamely erdőről egy könyv jut az eszébe, „és nem például egy másik erdő”. Valamiféle sterilizációtól, életidegenségtől féltette az író. Nomármost: Lénard A. Sándornak egy forrásról Pindarosz jut az eszébe, és nem például egy másik forrás; csakhogy ebből a forrásból azután kortyol, hogy napkeltétől délig páfrányt írtott, idegenül minden csak-könyvbébúvástól, és éppen ezért „legjobb a víz”. Továbbá Kleinnéról Sigríd Undset jut eszébe és nem valamely másik olyan bejárónő, akivel a szerző ugyancsak együtt versengene a kiírtott, majd házat lassan ismét körülönvő (ezért „láthatatlan” a ház) erdőség közepén a különböző népek szakácművészetében. Könyvek, könyvek és könyvek jutnak eszébe a betegekről, akiket hol tragikusan, hol komikusan, legtöbbször tragikomikusan nehéz helyzetekben ő gyógyított meg; regények és regények az esztendőkről, amelyeket ő éhezett át, hidak alatt; vers, „a villamos is alszik”, jut eszébe pihenőjéről a brazil őserdőben — óceánmészze József Attilától —, ahol nemigen jár villamos; „A mi mindennapi Bach-fügánkat add meg nekünk ma” — imádkozik az őserdő közepén; és Horatius, nem pedig egy másik csirkefelvaj jut eszébe a csirkefelvajról, akinek lábából ő maga operálta ki a szomszédok befélt sörétjeit, s aki operáció közben megígéri, hogy tőle, Lénardtól, az orvostól, többé nem lop kakast, „ez is tiszteletdíj” alapítja meg Lénard, az író. Kedvem volna Lénard — vetelő járásához hasonló — módszerével

folytatni e gondolatmenetet, valahogy így: nemcsak a fecske elsőleges része a természetnek, a fecskefészek is az, sőt a költemény is, amit a fecskefészek láttán valamely költő ír, valamint X. vagy Y. jó-, vagy rosszkedve, akit esetleg éppen az a vers erősített meg házassági szándékában, s aki most már régen nős, (Ami a fenti vetelő-hasonlatot illeti: én magam soha nem dolgoztam vetelővel, a hasonlatot Arany Jánostól kölcsönöztem, de elképzelhető, hogy ha vetelővel dolgozám — s nem is ha csak írnék róla —, nem egy másik vetelő jutna eszembe, hanem ezek a sorok:

Mint arany vetelő, gondolatja jött,
ment,
Toldiról meg vissza Piroskára röp-
pent.

Epp ezért tetszik nekem annyira, hogy a láthatatlan ház lakója úgy látja: a kertjébe benyomuló levélnyíró és gombaternyésztő hangyák, az *atták*, úgy állítják össze gombaágyaikat, mint az archeológus a darabokra tört szobrot. Mindenütt otthon van. S nála is mindenki és minden.

S ez az, amit nem tud, vagy nem akar tudni magáról. E jegyzet kezdetén megemlítettem, mi mindent tud róla mindenki. S ő maga nem tudja, hogy nem remegete, akármennyire annak nevezi is magát a Robert Graves-hez írt latin levelében. Nem tudja, hogy ha majd terve szerint még beljebb vonul az erdőbe, még kisebb házba, akkor azt a házat méginkább megtöltik majd nemcsak a hozzá írt levelek, hanem az általa „begyűjtött” emberek is. Akiiket odavonoz, messziről és közvetlen környezetéből, kifaggat, meggyógyít, tanácsokkal lát el, megforgatja őket sorsukkal, múltjukkal, vágyaikkal együtt az elméjében, majd átdobja az óceános haza, minékünk: „most már forgassátok tovább ti!”.

Mindig azt mondogattam — s most Lénard könyvének elolvasása megerősít ebben —, hogy legjobb volna egy magányos szigeten élni, ahol van központi fűtés, meleg víz, könyvtár és sok-sok ember.

